

DE HEERIAAN

Contactblad van de Zusters van de Choorstraat

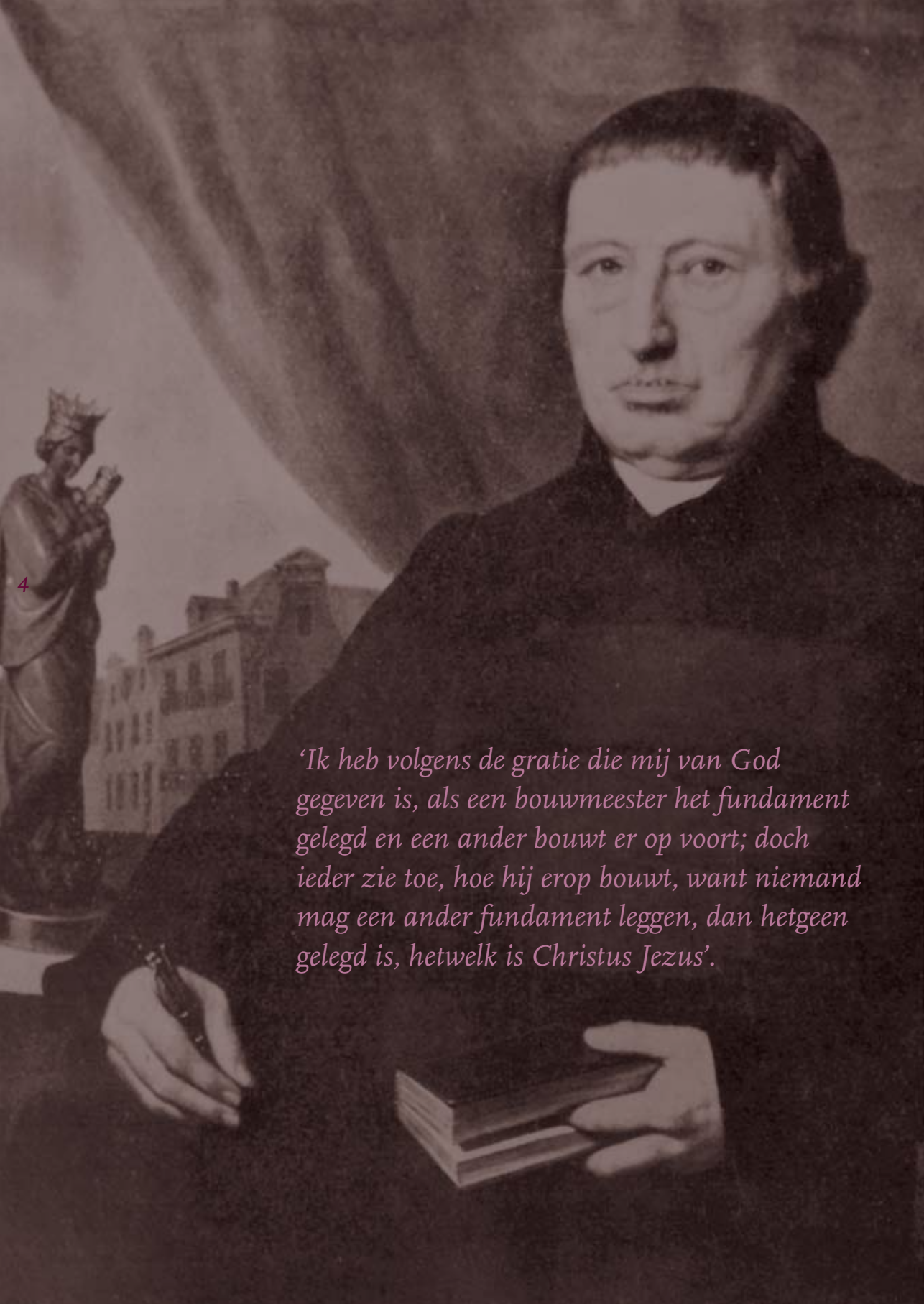
JAARGANG 39
VOORJAAR 2010

1

- Zr. Antonie Ardatin in Rome
- Winterse herinneringen

IN
OMNI
BUS
CHARI
TAS

*‘Ik heb volgens de gratie die mij van God
gegeven is, als een bouwmeester het fundament
gelegd en een ander bouwt er op voort; doch
ieder zie toe, hoe hij erop bouwt, want niemand
mag een ander fundament leggen, dan hetgeen
gelegd is, hetwelk is Christus Jezus’.*

Voorwoord

In Memoriam

- *Zuster Birgitta Hoogeboom* 5
- *Zuster Marie Fransica Wessels* 8
- *Zuster Angelique Verheul* 9
- *Zuster Gonzales Manders* 11
- *Zuster Lidewijd van Beek* 12
- *Zuster Henriëtte van Bree* 14

Indonesië

- *International congres in Rome* 16
- *Lezing van Zuster Antonie Ardatin in Rome* 19
- *Landelijke vormingssessie van de Vincentiaanse familie over systematische verandering* 22

Actualiteiten

- *Nationale vredesdag voor religieuzen* 24

3

Overweging door Zuster Augusta de Groot

- *Zoeken, vinden en gevonden worden* 25

Iconen

- *Omarmen* 26
- *Bezoek van dames van de KVO uit Sint Oedenrode* 28

Column Zuster Lisette Swanenberg

- *Haïti* 29

Loslaten & Opbouwen

- *Afscheid Zuster Corrie van Boxtel* 30

Vroeger - Nu

- *winter – sneeuw – ijs – herinneringen* 31

Agenda 35

Colofon 35

Voorwoord

Met vreugde leiden wij als Bestuur het nieuwe nummer van de 'Heeriaan' in.

Deze 'Heeriaan' is gestoken in een nieuw jasje en in een wat andere opzet dan u wellicht gewend bent. Ik hoop dat het de blijmoedigheid in ons Jubeljaar zal vergroten.

Dit jaar vieren we dat onze Congregatie 190 jaar geleden werd gesticht.

Die lange lijn van 190 jaar door de tijd heen, maakt me stil. Zoveel uren, zoveel gebed, zoveel toewijding, inspanning en hard werken.

In Omnibus Charitas is onze lijfspreuk; 'In alles de Liefde'.

Laat ons dan via de Heeriaan, blijmoedig en vol levenslust op weg gaan naar ons dankfeest.

Zusters van het Bestuur,

Zuster Rosa Wigink

IN MEMORIAM

Zuster Birgitta Hoogeboom

Geboren op
25 januari 1935
te Beverwijk.

Overleden in het Moederhuis
te 's-Hertogenbosch
op 9 december 2009.
Zij was 56 jaar onze
medezuster.

Onze Zuster Birgitta is niet meer. Op 9 december 2009 werden wij opgeschrikt door het droeve bericht van haar plotse linge heengaan.

Als wij aan haar denken, gaan onze gedachten terug naar Kongo. Naar de Missie van Mashala, waar zij bijna twintig jaar verbleef. Als directrice van twee middelbare scholen en als het ware het gezicht van de missie.

Als we aan haar denken, zien we haar aan het werk, met veel overgave, met een blijde uitstraling, een warm hart en een aanstekelijke lach.

Toen Mashala werd overgedragen aan de Afrikaanse zusters, werd zij het boegbeeld van Kankala.

Kankala, haar levenswerk, haar project voor straat- en zwerf-kinderen, aidswezen, verstoten kinderen of heksenkinderen (ook wel Bena Mupongo genoemd); kinderen die van hekserij beschuldigd werden. Voor al die kinderen was zij een echte moeder. Zij heeft gestreden voor een blijvende, degelijke structuur voor dit moeilijke project. De toekomst voor deze kinderen was voor haar van levensbelang.

Het werk was moeizaam, tussen de rebellie door en zij beleefde samen met zuster Rosa menig angstig uur.

In 1999 moest zij Kongo verlaten vanwege haar verslechterende gezondheid, wat een groot offer voor haar was.

Toch heeft zij nog enige tijd vluchtelingenwerk kunnen doen, totdat ook dit moest worden opgegeven. Onderwijl leidde

Zuster Birgitta en Zuster Rosa praten met elkaar tijdens een bezoek aan de jongens in Tshilumba. Dorpskinderen kijken toe.

WEGGAAN

6 *Weggaan is iets anders
dan het huis uitsluipen
zacht de deur dicht trekken
achter je bestaan en niet
terugkeren. Je blijft
iemand op wie wordt
gewacht.*

*Weggaan kun je beschrijven als
een soort van blijven.*

*Niemand
wacht want je bent er nog.
Niemand neemt afscheid
want je gaat niet weg.*

Rutger Kopland

VANUIT KANANGA
(KONGO) JOHAN VENKEN

*Onze Christelijke deelneming
bij het overlijden van Zuster
Birgitta, (Via e-mail d.d. 11
december 2009)*

zij digitaal haar project Kankala tot twee maanden voor haar dood.

Toch bereidde zij vanuit haar stoel nog de stiltemeditatie voor en gaf ook haar bijdrage aan de liturgiecommissie.

In gespreksbijeenkomsten was zij inspirerend aanwezig met haar wijsheid en inzicht.

Ondertussen namen haar krachten af, maar haar geestkracht nam toe. Van een druk bezet leven naar een ingetogen binnenleven, dat was een omgekeerde wereld voor haar. Vanuit die levenskracht is zij door haar stille aanwezigheid een boodschap geweest van het religieuze leven.

Haar hele leven is een getuigenis geweest van liefde met een richting.

Zuster Birgitta kwam uit een familie die een grote solidariteit had met de samenleving. Die grote solidariteit heeft zij dus van huis uit meegekregen. Zij is tot het laatst toe betrokken geweest bij de vele ontwikkelingen in Kongo.

De Kongolezen die van haar heengaan horen, zullen zeggen:

‘Waya Bimpe Muanetu’
‘Vaarwel, kind van ons’

Zuster Birgitta was een kind van Kongo.

Zusters Anna van Nistelrooy en Lisette Swanenberg

Links: Zuster
Birgitta al pootje
badend met op
de achtergrond
de kinderen.

Beste Zuster Rosa,

Onze oprechte christelijke deelneming aan jullie gemeenschap en aan de familie en kennissen van Zuster Birgitta bij het wegvallen van onze dierbare zuster. Niemand zal echt onder woorden kunnen brengen wat ze betekend heeft voor de projecten van Kankala en Tshilumba en voor heel veel andere mensen. En dan speciaal naar mijn persoon toe. Ik ben haar heel veel dank verschuldigd. Want dank zij jullie steun hebben we kunnen realiseren wat we op de dag van vandaag hier proberen te doen. En het is nog meer dan de moeite waard.

Jullie blijven op de een of andere manier aanwezig onder ons. En als dank voor het leven van Zuster Birgitta gaan we hier in ieder geval een bos bomen planten die haar naam krijgt en al de bomen die er worden geplant zullen er geplant worden ter nagedachtenis van nog vele andere mensen die ons bekend zijn zoiets als in de stijl van het Koningin Wilhelminabos waar men vooral bomen plant voor mensen die overleden zijn omwille van kanker. Voor ons is de dood van Zuster Birgitta geen eind, maar een nieuw beginpunt, alhoewel we haar enorm zullen missen.

We wensen jullie allemaal Gods kracht toe in deze moeilijke dagen.

Johan Venken

JIJ BENT VOORGOED VOORBIJ

*Te jong heb je het leven afgelegd
met ongeschonden jeugd en fris gelaat...
reeds duizendmaal vroeg ik wat kwaad
waarom God zo een mens niet in leven laat.
Tot ik besepte:
deze vraag is wanhoop boven diepe kloven
omdat wij over alle dood
in leven voort mogen geloven.*

*Ik wil het weten als ik sterf
want sterven is geen schande:
het is alleen een heel diep zwijgen
en roerloos ter handen..
het is een vreemd soort slapengaan
je ogen vallen brekend toe
en elders één keer nog opstaan
en je wordt nooit meer moe.*

*Jij bent voorgoed voorbij
een zacht zwijgend verleden
al voel ik diep in mij
je hartslag tot op heden.*

IN MEMORIAM

Zuster Marie Francisca Wessels

Geboren op
26 februari 1915
te Utrecht

Overleden in Sint Jozefoord
te Nuland
op 14 december 2009
Zij was 73 jaar onze
medezuster.

Kort na de afscheidsviering van Zuster Birgitta kwamen wij weer samen, nu in de kapel van Sint Jozefoord om in geloof en verbondenheid afscheid te nemen van Zuster Marie Francisca, om haar te gedenken en herdenken.

Op maandagavond 14 december jongstleden is zij in alle rust gestorven op 94-jarige leeftijd.

Haar zus, Zuster Cunera, was 's middags nog bij haar op bezoek geweest.

Zuster Marie Francisca heeft een mooi en zinvol leven gehad. Zij had veel kwaliteiten, waarin zij anderen van harte liet delen. Zij was handig met naald en draad en verstond daarbij de kunst deze praktische vaardigheid aan haar leerlingen op het Instituut voor Doven over te dragen. Zij heeft deze opdracht 21 jaar lang met tact, geduld en voldoening vervuld. Dat waren gouden jaren in haar leven. Alle andere taken die zij daarna nog kreeg, stonden hiermee vergeleken in de schaduw, zonken in het niet bij haar functie als lerares.

Overigens was zij ook bereid en inzetbaar voor andere heel verschillende bezigheden, zoals kosteres, telefoniste en pedicure. Als lid van het zangkoor werd zij niet graag gemist.

Zij had grote liefde voor de gemeenschap. Bij alle gemeenschappelijke activiteiten was zij tot op hoge leeftijd trouw en graag aanwezig.

Haar drukke actieve leven had tot gevolg dat er vaak weinig tijd en gelegenheid overbleef voor inkeer en gebed. Zij moest 'God om God verlaten', zo werd dat in het verleden geformuleerd. Daar had ze moeite mee.

Het was moeilijk voor haar een goed evenwicht te zoeken tussen gebed en werk. Zij zal in de laatste rustige fase van haar leven dit tekort zeker ingehaald hebben.

Veel goede en mooie herinneringen aan Zuster Marie Francisca mogen wij in ons hart bewaren. Zij was een religieus in hart en ziel, een fijne medezuster,

opgewekt van karakter, prettig in de omgang, trouw in haar vriendschap, gehecht aan de gemeenschap en dienstbaar aan allen die haar hulp nodig hadden.
Kortom een mens om van te houden.

Met de woorden van Paulus mogen wij van haar zeggen: 'Zij heeft de goede strijd gestreden, de wedloop volbracht, het geloof behouden. Nu wacht haar de krans van de gerechtigheid die de Heer haar zal geven op de grote dag'.
(Tim. 4, 7-8)

En zij kan de woorden van de psalmist nazeggen: 'Verblijven mag ik in het huis van de Heer tot in lengte van dagen'.
(Ps. 23, 6)

Zij mag opgaan naar Hem die zij in haar lange leven gezocht heeft en trouw heeft gediend.
Het eeuwige Licht verlichte haar.

Zuster Til Lagerberg

IN MEMORIAM

Zuster Angelique Verheul

Als we aan Zuster Angelique denken, dan herinneren we ons vooral haar grote zorgzaamheid. Die liep als een rode draad door haar leven; dat was haar aard.
Zij heeft dit zeker van huis uit meegekregen, zij kwam uit een groot gezin met dertien kinderen.

Zuster Angelique is jong ingetreden, haar zus Zuster Huberta was al bij ons.
Zij heeft zich in de 78 jaar van haar kloosterleven op verschillende plaatsen met grote ijver ingezet, onder andere op de internaten in Udenhout, Nijmegen, 's-Hertogenbosch en Best. Zij was graag bij de kinderen, zij was als een moeder voor hen. De paters Jezuïeten in 's-Gravenhage en de Priesters van de pastorie in Best hebben ook van haar zorgzaamheid mogen profiteren.

Geboren op
24 april 1924
te 's-Gravenhage
Overleden in
Verpleeghuis Oosterhof
te 's-Hertogenbosch
op 16 december 2009
Zij was bijna 78 jaar onze
medezuster.

Op latere leeftijd kwam zij naar de Choorstraat en heeft nog lange tijd de huishoudelijke zorg voor een groep gehad, dat deed ze met veel plezier, vooral als er te feesten viel! Ze zette zich dan voor 100% in.

Zingen, voordragen en leuke verrassingen maken, niets was haar te veel. Ze had een mooie stem en vele jaren was ze een trouw lid van het koor, totdat ze dat tot haar groot verdriet niet meer kon. Lezen en televisie kijken behoorden ook tot haar hobby's. Het boek over Maria Magdalena was een van haar favorieten, maar ook de boeken van Baantjer hadden haar belangstelling. Iedere week keek ze op de televisie naar 'Blauw bloed' en 'Nederland zingt'. Ze verveelde zich in haar goede tijd nooit.

Toen haar krachten af begonnen te nemen zat ze dikwijls op haar balkon of liep ze met haar rollator door de tuin, te genieten van de natuur. In een gezelschap was ze graag aan het woord.

Zuster Angelique was goed thuis in de bijbel, dat merkte je in gesprekken met haar. Ze was ook dikwijls te vinden in de kapel met haar rozenkrans of getijdenboek.

Ze had een groot Godsvertrouwen en sprak dat ook uit, Meer dan eens hebben we haar horen zeggen: 'God is liefde en als ik sterf ga ik naar de Liefde'. Ze was niet bang om te sterven. Het werd steeds moeilijker voor haar, ze begon zich eenzamer te voelen en haar krachten namen steeds meer af.

Het was de laatste tijd of ze bij ons was 'in een waas van niet zo goed meer weten'.

In Verpleeghuis Oosterhof, waar zij nog verpleegd is, werd ze steeds stiller, totdat de Heer haar kwam halen. In alle rust is zij van ons heengegaan.

Zuster Angelique, dappere vrouw, bedankt voor de tijd dat je bij ons was, we bevelen je aan bij Hem die sprak: 'Zie, Ik maak alles nieuw'.

Zuster Angelique, Rust in vrede.

Zuster Irma van der Steen

IN MEMORIAM

Zuster Gonzales Manders

Geboren op
6 juli 1923 te Deurne
Overleden in Sint Jozefoord
te Nuland op
27 december 2009
Zij was 68 jaar onze
medezuster.

Door het gebed, háár gebed, dat Zuster Gonzales graag op haar gedachtenisprentje wilde hebben, laat zij ons zien hoe en waaruit zij leefde.

*Goddelijke Geest,
Adem mij open, adem mij vrij.
Laat Uw adem zuiverend door mij heengaan.
Omwille van Uw liefde voor mij.
Omwille van mijn hunkering naar U.
Adem mij, verlicht mij
om vrede te hebben met mijzelf.
Gebroken mens ben ik, jawel
maar hunkerend naar de ontmoeting met U.
Ook in de ander, mijn medemens, mijn naaste.
Ik onheilige, maar toch....
Gij die Licht zijt, ontferm U over mij.*

Zij was bijna 18 jaar toen zij intrad in de Congregatie. Het begin van een lange weg die niet altijd gemakkelijk is geweest, juist omdat zij alles zo serieus en nauwgezet deed. Steeds omschakelen van werkzaamheden zoals pension, kleuterschool, zieken verzorgen of kapel, vraagt nogal wat.

In het Moederhuis zorgde zij voor het Rectoraat - waar in die tijd Deken Brouwers woonde -, voor de kinderkapel en later voor de grote kapel en voor de zieken. Dat alles deed zij met veel toewijding.

Deken Brouwers vond het bijna vanzelfsprekend dat zij mee verhuisde naar Best toen hij daar als pastoor benoemd werd. Zij ging daar graag op in en als gastvrouw ging het geweldig goed op de pastorie, maar... zij had nog nooit gekookt en toch moest er iedere dag een warme maaltijd zijn!

De drie pastores spraken af: 'Wat er ook op tafel komt, we eten alles op en geven geen commentaar'. Het resultaat van haar inspanningen was niet geweldig en zij ging hulp vragen, en die kreeg zij ook, van de keukenzuster van Huize Nazareth. Zuster Gonzales was een goede leerlinge en na verloop van tijd was hulp niet meer nodig. Wèl overigens in de ogen van Zuster Angelique en Zuster Cornelina, die menig uurtje bij haar doorbrachten.

De pastorie in Best werd gesloten en wij dachten: 'Fijn, als

Zuster Gonzales naar het Moederhuis komt hebben wij een fijne receptioniste. Vriendelijk, gastvrij, behulpzaam en zo voorts'. Maar Zuster Gonzales dacht daar anders over. De heer van Duinhoven had verzorging nodig en die kon zij toch niet achterlaten. Het huis aan het Sint Janskerkhof kwam vrij en daar heeft zij nog enkele jaren voor de heer van Duinhoven kunnen zorgen. Zelf zei ze daarover: 'Het waren mijn mooiste jaren!'

Daarna kwam er een moeilijke periode omdat zij zelf geen richting meer kon geven aan haar leven. Als zij nog had beseft met welke zorg zij in Sint Jozefoord werd omringd, zou zij dit zeker graag aan de zusters en verzorgsters hebben willen zeggen.

Zuster Gonzales, wij zijn jou dankbaar voor je leven bij ons en voor jouw gebed waardoor je ons laat zien waar jij de kracht vandaan haalde om te leven zoals je hebt gedaan.

Zuster Raphaël Pirovano

Geboren op
20 mei 1917 te Gennepe
Overleden in Sint Jozefoord
te Nuland op
20 december 2009
Zij was 53 jaar onze
medezuster.

IN MEMORIAM

Zuster Lidewijd van Beek

Toen zuster Lidewijd haar gouden feest vierde, schreven we naar haar: 'Goud is kostbaar en zó is jouw leven kostbaar voor God en voor ons!' En voor haar was het leven met Hem, Zijn liefde en nabijheid een kostbare parel. Een parel die ze bewaarde, die ze koesterde en van waaruit ze leefde.

Ze wilde graag een goede religieus zijn en daarom werd haar leven een zoektocht naar Hem, die haar geroepen had. Daardoor kreeg haar leven diepte, innerlijke diepte. Tijdens haar verlies van krachten, kwam er een groot verlangen in haar op. Zij verlangde naar een ontmoeting met haar Heer.

En vóór haar sterven meende zij met de ogen van haar geloof, al iets van Zijn stralende Aanwezigheid te ervaren. In de uitvaartmis heeft een nicht van haar verteld dat zuster Lidewijd een gedicht van haar broer zo prachtig vond.

We denken dat vooral de zin over de stilte haar zo aansprak. Om zuster Lidewijd en haar broer recht te doen, laten we nu het hele gedicht horen:

Ven in Oisterwijk

Hier hoor je thuis,
In deze sprakeloze stilte.
Alleen de wind suist door de zoom van seizoensharde sparren.
Kijk, de vormvaste ellips van water
fonkelt in de zomerzon,
door natuur geduldig geslepen.
Waterlelies onbereikbaar vlakbij,
openen veilig hun hart.
Stapelwolken in peilloos blauw
zweven diep onder water.
Het is of God loodrecht
uit het zenit, door de sferen
tussen hemel en aarde
een spiegel van zijn wezen neerliet
in dit bos,
fluisterend voor wie luisteren:
'Zie, hier ben ik,
kijk naar mij.
Hoor, zo ben ik,
pure stilte, luister naar mij.

Ongehoord snel, gaat alles voorbij,
maar stilte blijft in eeuwigheid.

Hemel hoeft niet mooier
dan zo'n ven in Oisterwijk.

Zuster Lidewijd, nu is voor jou van toepassing de volgende tekst:

*Ik zie wat ik geloofd heb
Ik bezit wat ik gehoopt heb
Ik ben verenigd met Hem
die ik heb liefgehad
met heel mijn liefdeskracht.*

Zuster Lidewijd, wees gelukkig en blijf met ons verbonden.

Zuster Cecilia van der Poel

IN MEMORIAM

Zuster Henriëtte van Bree

Geboren op
31 augustus 1921
te Vlierden

Overleden in Sint Jozefoord
te Nuland op
14 januari 2010

Zij was 64 jaar onze
medezuster.

Mij is gevraagd het In Memoriam te schrijven voor Zuster Henriëtte van Bree.

Dat wil ik graag doen.

Zuster Henriëtte; de laatste jaren wilde zij zich zo laten noemen, maar bij de inkleding kreeg zij de naam Lamberto. Toen er wat veranderingen kwamen en namen wel veranderd mochten worden, zei ik vaak tegen haar: 'Vraag toch of je voortaan Lamberta mag heten, want, wij vrouwen - dames - hoeven toch geen mannen naam te dragen. Een vrouwelijke naam wijst altijd toch meer op vriendelijkheid, op zachtmoedige goedheid. En dat wekt op tot medeleven en wederliefde.'

Jammer, dat zij dat vaak miste; dat ze ook niet kon geven, wat zij zelf zo hard nodig had: vriendelijkheid en begrip, en dat ze daardoor soms zo eenzaam was.

Een zeer apart persoon, dat wel, vaak alleen.

Gelukkig vond zij voor dit alles een goede compensatie in de natuur - zij liep veel buiten - en in haar groot geloof, dat haar was voorgeleefd door haar ouders.

Uit verschillende regels in dit schrijven zou wellicht een enigszins negatief beeld van haar kunnen ontstaan.

Maar er zijn ook positieve gegevens.

In 1967 kwam Zuster Henriëtte naar Beverwijk. De eerste jaren werkte zij in het verzorgingshuis 'Lommerlust'.

De eerlijkheid gebiedt mij namelijk om met nadruk te vermelden, dat zij lange tijd de nachtwacht had in Beverwijk. Daar heeft zij aan de bejaarden veel goedheid en veel zorg gegeven. Toen de zusters uit het klooster in de Peperstraat vertrokken en in kleine groepjes gingen wonen, ging Zuster Henriëtte naar de pastorie van de Sint Agathaparochie.

Daar richtte zij een werkgroep op voor ouderen. Zij had daar lange tijd (25 jaar) de leiding over. Met haar verhuizing vertrok de laatste Zuster van de Choorstraat uit Beverwijk. Zij is daar altijd op bescheiden manier aan gemeenschap dienstbaar geweest.

Ik zou graag eindigen met een paar lichte, zonnige regels. Toen zij gestorven was knipperde het sein nog bij haar deur

en vond ik daar een dessertlepeltje. Ik zei toen tegen een verzorgster; 'Kijk eens, zij seint je nog vanuit de hemel. En dat ze dit lepeltje van daaruit naar beneden gooit, wil zeggen, dat ze daarmee geen rijstebrij (met gouden lepeltjes, zeiden wij als kind) wil eten.'

Goede Zuster Henriëtte, je bent zeker door de engelen binnengeleid in het paradijs.

'In paradisum', zoals wij gezongen hebben.

Leef nu in vreugde en in vrede. Dat gun ik je zo.

Zuster Beatrijs Leermakers

INDONESIË

“Effeta! De doven in het kerkelijk leven”

Vaticaan 19 – 21 november 2009

Wat was ik onder de indruk! Ik kreeg een uitnodiging voor dit Congres als woordvoerder van Indonesia. Wie ben ik, dat mij de eer te beurt valt om op het Congres in het Vaticaan te mogen spreken? Ik werd officieel bezoeker van het Vaticaan, speciaal van het departement in de Gezondheidszorg van het Pontificale Congres. Alle uitgaven voor accommodatie en transport werden door het Pontificaal Congres op zich genomen.

Ik werd door de commissie van het Congres begeleid van en naar het vliegveld. Ik kreeg in het gastenverblijf van de Heilige Martha logies, waar de kardinalen, de bisschoppen en de Pontificale officiële bezoekers ook overnachten. Ik kreeg tranen in mijn ogen omdat ik zó onder de indruk was.

16

Bij de voorbereiding van het Congres, toen het Vaticaan de lijst van de sprekers bestudeerde, bleek dat er nog geen spreker was uit Azië en Afrika. Er waren alleen sprekers uit Europa, Amerika en Latijns-Amerika.

Dus zocht het pontificale Congres naar sprekers uit de twee aan de kant gezette werelddelen. Toen kwam mijn naam naar voren! Omdat ik door mevrouw Lieke de Leuw, één van de bestuurders van ICF (International Catholic Foundation) ten dienste van de doven, aanbevolen werd.

Dit Congres was het 23ste Congres van ICF. Op het vorige Congres, het 22ste, richtte het ICF zich tot de Paus en verkreeg zijn sympathie, zodat in het jaar 2009 dit Congres gehouden kon worden door het pontificale concilie in het Vaticaan, met als thema “Effeta! Het leven van de doven in de Kerk.”

De sprekers waren: audiologen, psychologen, pedagogen, KNO-artsen, academici, onderwijzers, gebarenvertalers, dove priesters, dove zusters, dove onderwijzers, pastoraal en sociaal werkers. Er werden zes talen op dit Congres gebruikt: Italiaans, Spaans, Portugees, Frans, Engels en gebarentaal. Ik koos Engels als mijn communicatietaal.

De gebarenvertalers stonden vooraan en werden op een groot monitorscherm gepresenteerd, zodat ze door ongeveer 500 deelnemers gezien konden worden.

Ik moest om 15.00 uur mijn lezing houden. Ach! Een zeer

kritiek uur, omdat de deelnemers zeker overvallen zouden worden door een slaperig gevoel. Ik zocht naar een list! Eerst sprak ik hen toe in de Indonesische taal, daarna gebruikte ik de Nederlandse taal.

De vertalers zaten stijf verbaasd te kijken en wisten niet wat ze moesten doen. De deelnemers waren in de war 'Wat gebeurt hier nou?'

Toen was de aandacht van de deelnemers gewekt!

Daarna gebruikte ik pas de Engelse taal. De situatie werd weer goed en de deelnemers vielen niet meer in slaap, haha...

Toen ik met mijn lezing klaar was, werd ik rechtstreeks door de bisschoppen van Liverpool en Washington begroet. Ze prezen mijn list die er voor zorgde dat de deelnemers wakker bleven, haha...

Op de tweede dag van het Congres, kregen we gelegenheid om naar de audiëntie van de Paus te gaan. Van de congresplaats naar de plaats van de audiëntie moesten we door lange, mooie gangen lopen, omdat er rechts en links en op de muren hele mooie klassieke schilderstukken hingen. We moesten ook ontelbare treden beklimmen, zodat we hijgend boven kwamen. Vermoeidheid en benauwdheid bij het beklimmen van de weg, betekenden niets voor ons, omdat wij de eerste persoon van onze kerk zouden ontmoeten: Het is niet gemakkelijk om zo'n gelegenheid te krijgen.

Als spreker, kreeg ik een zitplaats op de derde rij. Een ereplaats en heel dichtbij de troon van de Paus. Op de eerste rij zaten de bisschoppen en de hooggeplaatste personen van de kerk.

Op de tweede rij zaten de bestuursleden van het Congres en de organisatoren van het ICF.

De sprekers zaten op de derde rij. En de deelnemers op de volgende rijen.

Hoe gelukkig was ik, toen we uitgenodigd werden de Paus te begroeten.

De eerste rij begon..., daarna de tweede rij... en blijkbaar ... o jee ... werden de derde rij en volgende geen toestemming gegeven om de Paus te begroeten. Ach, wat was ik teleurgesteld...

's Avonds reflecteerde ik op deze gebeurtenis en ik kreeg helderheid:

Antonie, jij hebt al zoveel gekregen.

Misschien zelfs erg veel...;

Je bent eregast in het Vaticaan geworden.

Wat aan dit Congres vooraf ging

In juni 2008 heeft er een internationale pelgrimstocht van 1.100 dove katholieke mensen naar Rome plaatsgevonden met ondersteuning van de International Catholic Foundation for the Service of Deaf Persons (ICF). De pelgrims en hun tolken kwamen uit vele landen zoals Amerika, Canada, Mexico, Engeland, Ierland, Frankrijk, Duitsland, Nederland, Italië, Spanje. Zij verbleven een aantal dagen naar Rome om hun geloof met elkaar te delen zoals tijdens de Eucharistieviering in de St. Pieters basiliek, de audiëntie op het St. Pietersplein met Paus Benedictus XVI. In zijn toespraak tot de menigte begroette de Paus speciaal de dove mensen. Verder was er een conferentie georganiseerd waar speciale aandacht voor de pastorale zorg voor dove mensen werd gevraagd. Bisschop Redrado van de Pontifical Council for Health Pastoral Care kwam erg onder de indruk. Het leidde tot het initiatief om in november 2009 een internationale conferentie te organiseren waar alle continenten vertegenwoordigd zouden zijn. Zo werd aan Lieke de Leuw, bestuurslid van ICF, advies gevraagd met betrekking tot sprekers voor het congres.

Het ontstaan van The International Catholic Foundation for the Service of Deaf Persons

Reeds in 1971 werd het plan geopperd speciale aandacht te besteden aan de moeilijke positie van dove kinderen en volwassenen in de kerk. Het was en is nog steeds heel moeilijk om goede leer middelen en literatuur voor hen op het gebied van catechese te vinden. Daardoor ontstond het idee bij de heer J. van Eijndhoven, directeur van het Instituut voor Doven te Sint-Michielsgestel, en Zuster Nicholas Griffey, directeur van de School voor Dove meisjes in Dublin, Ierland, een stichting op te richten. In 1986 werd deze uiteindelijk verwezenlijkt met als standplaats Manchester, UK., maar heeft nu ook een kantoor in Washington DC, USA.

Je hebt op het Congres in het Vaticaan het woord mogen voeren.

Je hebt mogen overnachten in het gastenverblijf van de kardinalen in het huis van de Heilige Martha.

Je bent afgehaald door de chauffeur van het Vaticaan (en je zult ook door hem teruggebracht worden).

Jij bent geëerd door de bewakers van de toegang tot het Vaticaan, de Zwitserse garde.

Jij kon iedere dag een plechtige Heilige Mis volgen in het huis van de Heilige Martha. Een mis met twáálf priesters.

Het past niet dat je teleurgesteld bent.

Paulus schreef in zijn brief: 'Mijn genade is u genoeg' (2 Kor.12,9)

Daarna kon ik voor alles dank zeggen! Wat mijn teleurstelling weg nam.

Zusters, heel veel dank voor uw gebed, ondersteuning, aansporing en liefde, die mij energie gaven, zodat ik in staat was dit alles te doen.

Uw liefde was buitengewoon. Die energie heeft mij kracht gegeven.

Ik begon aan de Heilige Johannes, onze patroonheilige te denken.

Hij was er sterk van overtuigd, dat Jezus van hem hield.

Deze liefde van Jezus maakte dat de Heilige Johannes zich totaal inspande:

- Zodat hij dicht bij Jezus durfde te zijn in zijn lijden.
- Zodat hij onder Zijn kruis durfde te staan.
- Zodat hij niet bang was om risico's te nemen.
- Zodat hij de moed had de moordenaars van Jezus te trotseren en onder het kruis te blijven staan.

AMEN.

Zuster Antonie Ardatin PMY

LEZING VAN ZUSTER ANTONIE IN ROME

*Mijn ervaringen als religieuze onderwijzeres
aan dove leerlingen in Wonosobo, Indonesia*

'Effeta! De dove persoon in het leven van de Kerk'.

Zo luidde de titel van een conferentie die van 19 tot 21 november was georganiseerd door de Pauselijke Raad voor het Pastoraat in de Gezondheidszorg.

Zr. Antonie Ardatin hield er de volgende lezing.

Op een keer vertelde ik aan mijn dove leerlingen van twaalf jaar dat Jezus, volgens het evangelie van Markus 7:35, een dove man genezen had. Zij waren verbaasd en vroegen mij: 'Hoe kan dat?' Als Jezus nu nog zou leven, zouden wij ook genezen worden.' Ik werd uitgedaagd om de volgende abstracte begrippen uit te leggen: Jezus, wonder, geest, hemel en Hemelse Vader. Ik moest uitleggen, Jezus leeft nu nog! Hij leeft in de harten van de leerlingen, onderwijzers, ouders, broers en zussen. 'Hoe kan dat nu?' antwoordden ze. 'Ik begrijp het niet,' zei Dita. Ik vroeg haar: Herinner jij je dat je toen je vijf jaar oud was voor de eerste keer naar school ging? Hoe praatten jullie toen met elkaar?' 'Oh, wij gebruikten lichaamstaal en probeerden gebaren te maken.' En ik probeerde uit te leggen: Door de liefde van je ouders, onderwijzers, broers en zusjes en vrienden van jou kon jij leren met elkaar te praten. De Geest van Jezus werkte en werkt nog in jou en ook in hen.'

Onze school, 'Dena Upakara', is een van de 70 scholen voor doven in Indonesia. Het is een katholieke school in 1938 gesticht door de Nederlandse Congregatie van de Zusters 'Dochters van Maria en Jozeph, in samenwerking met het Instituut voor Doven in Sint Michielsgestel in Nederland. Onze congregatie heeft tien Nederlandse dove vrouwen die roeping hadden in hun gemeenschap opgenomen.

Onze school is in Indonesia de tweede school voor dovenonderwijs, maar de eerste school voor dove meisjes. Behalve de katholieke leerlingen hebben de meeste leerlingen verschillende geloofsovertuigingen. In Indonesia is 88% van de populatie moslim en 12% is of katholiek, of hindoe of boeddhist. De ouders weten heel goed dat onze school een katholieke school is. Niet alleen voor de katholieke godsdienst maakten we een leerplan, maar ook voor het Hindoeïsme, het Boeddhisme en de Islamitische godsdienst. Het is een grote uitdaging voor de leerlingen en voor de leden van de staf om verdraagzaam met elkaar om te gaan, elkaar te accepteren en interconfessionele relaties op te bouwen.

Sinds 1975 besteedde onze regering bijzonder veel aandacht aan de speciale noden van kinderen met een handicap. Er

werden veel staatsscholen gesticht voor bijzonder onderwijs. Na de politieke hervorming in 1998 nam de democratie langzamerhand toe. In de praktijk betekent dat, dat de moslims in de meerderheid zijn en de christenen in de minderheid. Maar het betekent niet dat we godsdienstvrijheid hebben. Niet altijd een gemakkelijke situatie voor de katholieke Kerk. Zo ver ik weet zijn er in deze tijd heel weinig of geen roepingen, geen mensen die geroepen zijn tot het priesterschap of tot een congregatie voor zusters/broeders of mensen die op een katholieke bijzondere school aan de doven onderwijs willen geven. Er is ook een nieuwe wet die mensen verbiedt een partner van wie hij/zij houdt te kiezen als zij/hij niet hetzelfde geloof heeft. Dus moslims moeten met moslims trouwen en katholieken met katholieken. Veel van onze dove oud-leerlingen voelen zich onzeker. Het is moeilijk uit te leggen, te begrijpen en te accepteren.

Onze school is een particuliere school. Wij moeten de salarissen van onze leden van de staf met eigen geldmiddelen betalen, wat voor ons instituut erg moeilijk is. De ouders moeten dus het schoolgeld betalen, maar gewoonlijk kunnen ze dat niet of kunnen alleen maar een deel van de werkelijke kosten betalen. Een bijkomend probleem is dat onderwijzers die door de centrale regering gestuurd worden, niet goed opgeleid zijn. Ze zijn niet getraind of gekwalificeerd om kinderen met speciale problemen zoals dove kinderen en jongeren, te onderwijzen. Dat betekent dat we op onze school een eigen programma moeten maken voor bijscholing, ondanks de speciale onderwijsprogramma's van de colleges voor onderwijsopleiding van de staat. We worden gestimuleerd om te vechten voor rechtvaardigheid, voor de rechten van dove kinderen van alle gezindten, voor gelijke rechten voor kwalitatief goed onderwijs.

Sommigen van onze oud-leerlingen kunnen een professionele opleiding volgen op regionale opleidingsscholen en een klein aantal studeerde af op de universiteit. Zij zorgen altijd voor hun dove vrienden en organiseren de zogenaamde dovenclubs, waar zij hen leren zich aan te passen in de maatschappij. En zij organiseren maandelijks een speciale Heilige Mis voor dove mensen, opgedragen door een priester. Tegelijkertijd wordt er in een moskee door een groep moslims ook gebeden. Na de Heilige Mis en de gebeden van de moslims komen katholieken en moslims bij elkaar in een gemeenschappelijke bijeenkomst. Dat is een goed voorbeeld van de juiste praktijk, een goed samenzijn en verdraagzaam en respectvol zijn ten opzichte van elkaar.

Een interconfessionele relatie! En dat gebeurt in de wereld van dove mensen!

Voor zover ik weet is er geen enkele dove man of vrouw in een congregatie in getreden of actief in de pastorale dienst bij een dovenclub of een gemeenschap van doven. Maar als gevolg van hun interconfessionele relatie begonnen de dovenclubs het programma van de Krediet Vereniging na de Heilige Mis, om de doven die arm zijn te helpen. Ons personeel geeft hen leiding en leert hen hoe zij het idee van de Krediet Vereniging kunnen regelen. Zij doen dat graag en leren hen geleidelijk aan eerst geld te sparen. Dan kunnen zij als ze geld nodig hebben om zaken te doen, geld lenen tegen een lage rente van 1% per maand, terwijl andere mensen bij de nationale bank 2/5% betalen. Meestal lenen ze geld van de Krediet Vereniging om een naaimachine te kopen om een kleermakerszaak te beginnen, of een catering, enzovoorts. Zo ziet u wel dat wij beetje bij beetje vorderingen maken in het onderwijs aan kinderen en jongeren die doof zijn. Wij hebben jullie gebed en steun nodig en vooral de Zegen van de Heer. Dank voor uw aandacht.

*Zr. Antonie Ardatin, BA,
Provinciale Overste*

Het moederhuis
in Wonosobo

INDONESIË

Landelijke vormingssessie van de Vincentiaanse familie over systematische verandering

**8 t/m 13 november
2009 – Thailand
door Zuster Patricia
Casiana Lestari PMY)**

Voor de eerste keer is er een bijeenkomst van de Vincentiaanse Familie in de streek Azië – Oceanië gehouden die in Thailand, Bangkok georganiseerd werd.

Tijdens die bijeenkomst werd op een speciale manier gesproken of gediscussieerd over ‘Systematische Verandering’ in de dienst aan de armen. Wat bedoeld wordt met ‘Systematische Verandering’ is: de manier om de armoede te bestrijden door de oorzaak te analyseren en te begrijpen, zodat datgene wat gedaan wordt een verandering van betekenis kan worden, die beter is voor de arme mensen, zowel op mentaal, spiritueel, sociaal, economisch, geneeskundig, opvoedkundig gebied. Met andere woorden: zodat door die veranderingen de armen behoorlijk kunnen leven.

Het grote project wat uit dit kleine begon, kan uitgevoerd worden als er samenwerking is met de sociale instituten, de regering en ook als het de armen omvat die gediend zullen worden.

Het aantal deelnemers aan deze Vincentiaanse Familie bijeenkomst, bedroeg 70 mensen uit 17 landen en het waren paters, zusters en broeders uit 11 verschillende congregaties.

Heel de bijeenkomst werd gehouden in de Universiteit van Maria Tenhemelopneming in Thailand van Broeder Grabielle, Montfortaan.

In dit verslag zal ik de grote lijnen van alle activiteiten aan u doorgeven. Ik hoop dat ik een kleine indruk van het programma en de activiteiten aan de zusters kan geven.

Het programma werd vooraf gegaan door een Eucharistie Viering die geleid werd door Bisschop John Bosco Kritcharoen Panya uit het diocees Ratchaburi. Vervolgens werd het programma gevuld met verslagen over activiteiten uit de landen van de deelnemers.

Verder een Conferentie, discussie, evaluatie en samenstelling van een programma voor de komende jaren. De inhoud van de Conferentie was als volgt:

- 1e Conferentie: *De Vincentiaanse Familie wereldwijd en de behoefte aan een Adviseur en Directeuren* - door Pater Manuel Ginete, Lazarist.

In deze tijd zijn voor de wereldwijde Vincentiaanse Beweging migranten, mensenhandel, HIV/AIDS, slechte voeding (ondervoeding) voor moeder en kind, uitdagingen.

- 2e Conferentie: *Adviseur van de Vincentiaanse Familie – Fundamenten, Profiel, Rol en Verantwoordelijkheid* - door Anna Maria Escano, VYM.

In de samenwerking moet men prioriteit geven om met hart en ziel te spreken over de dialoog van leven en hart.

- 3e Conferentie: *Vincentiaanse Spiritualiteit voor een Vincentiaanse Familie Adviseur en Directeur* - door Sr .Margaret Alvarez.

Als Adviseur en Directeuren: Open staan voor de leiding van Jezus, naar Zijn woord luisteren, een biddende mens worden, zodat je God en de mens waardeert, bemint en de moed hebt voor de armen te lijden.

- 4e Conferentie: *Samenwerking in de Vincentiaanse Familie: Noden, Verwachtingen, Modellen* – door Pastoor A. Sad Budi, Lazarist.

Samenwerking tussen de Vincentiaanse Familie omvat energie, houding, vaardigheid en duidelijk werk voor de armen.

- 5e Conferentie: *Ik heb een droom* – door Pater Robert Maloney Lazarist.

Een project in Mozambique om de slachtoffers van HIV/AIDS en Ondervoeding te helpen.

Behalve conferenties hoorden we de sharing van Pater Pedro Opeka, Lazarist over De Geschiedenis van 'Akamasoa', een Gemeenschap van Goede Vrienden, van Pater Norberto Carcellar, Lazarist; over de opbouw van de economie met kredietVerlening in de sloppenwijken van de Filipijnen, van Mr. Gene Smith 'De volmaakte Storm': De verwerving van Systematische Verandering in San Jos de Ocoa.

Deze bijeenkomst was een gezamenlijke reflectie over het werk dat al gedaan is en wat nog gedaan zal worden, zowel door religieuzen als leken die de energie van Sint Vincentius à Paulo bezitten.

ACTUALITEITEN

Nationale Vredesdag voor religieuzen 'Wij, tussen Israël en Palestina' (12 september 2009)

Deze Nationale Vredesdag werd bijgewoond door ruim 300 vrouwelijke religieuzen en enkele mannelijke religieuzen.

Hoofdsprekerster van de dag was Ghada Zeidan.

De inzet voor een rechtvaardige vrede:

Moge door ons geschieden: gerechtigheid, vrede en heel heelheid van de schepping.

Vraag:

Hoe bekijken wij de situatie in Israël en Palestina en wat betekent dat voor de oplossing ervan?

Schrijfster Anja Meulenbelt heeft in een van haar boeken drie zienswijzen aangegeven.

24

De eerste zienswijze: toevluchtsoord Israël; toevluchtsoord voor de Joden. Kernprobleem hierbij is dat de Palestijnen de Joden in zee willen drijven.

De tweede zienswijze: conflict Joden en Palestijnen vechten om hetzelfde land.

Kernprobleem: beide partijen zijn niet bereid tot het sluiten van compromissen.

De derde zienswijze: bezetting Israël houdt het land van een ander volk bezet.

Kernprobleem: Israël wil de grenzen van voor 1967 niet erkennen.

Hoe kijken wij nú, en hoe bepaalt dit ons handelen?

In de zeventig jaren was het vooral zienswijze één. Israël bedreigd door buurlanden. Daarom alle steun voor Israël. Maar Israël is veel sterker dan de Palestijnen; de strijd is ongelijk, daarom overheerst de tweede zienswijze nu: het conflict. Beide partijen staan tegenover elkaar, maar Israël is veel sterker, heeft wapens. De Palestijnen daarentegen hebben niet veel meer dan stenen en zelfgeknutseld wapentuig.

Als je naar de feiten kijkt kom je uit bij bezetting en er zijn veel vluchtelingen. Deze zienswijze is in Nederland nog lang niet gangbaar, ze is zelfs heel omstreden. Een rechtvaardige vrede kan niet tot stand komen als we niet inzien dat het geweld een gevolg is van bezetting.

Mevrouw Zeidan is zelf geboren en getogen op de Westelijke Jordaanoever, vlak bij Jeruzalem. Ze weet wat leven is onder bezetting. Getrouwd met een Nederlandse man is ze uitgeweken naar Nederland. Het aantal Palestijnse vluchtelingen ligt tussen de 5 en 8 miljoen. Verder leven er 3 miljoen Palestijnen in Israël en in de bezette gebieden. Joodse kolonisten nemen steeds meer bezit van de Westelijke Jordaanoever. Internationaal wordt de bezetting niet erkend, maar de Westerse landen willen de ontruiming niet afdwingen. Wat je ziet is dat de publieke opinie steeds meer opschuift in de richting van steun aan de Palestijnen, maar dat de politieke partijen, de kerken en andere organisaties daar een eind achteraan lopen. Daarom is het hard nodig steeds meer mensen te laten zien wat er in de grond aan de hand is.

Ghada Zeidan zegt: 'Het is de missie van mijn leven geworden om vrede te zoeken voor mijn vaderland'.

Zuster Joantini Kolfschoten

OVERWEGINGEN DOOR ZUSTER AUGUSTA

Zoeken, vinden en gevonden worden

In zijn boek 'De sneeuwluipaard' doet Peter Matthiessen verslag van een meer dan vierhonderd kilometer lange tocht, die hij samen met een bioloog maakt door de Himalaya.

Hoog op het Tibetaanse plateau hopen ze de sneeuwluipaard aan te treffen. Een confrontatie met dit geheimzinnige en zeldzame dier zou het hoogtepunt van hun expeditie zijn. Ze zien het echter niet en moeten genoegen nemen met de sporen die ze van dit zeldzame dier vinden.

Zo maken wij mensen ook lange tochten in ons leven, om iets te vinden.

Wij mensen zijn en blijven spoorzoekers.

Ergens hebben we sporen gezien en geroken; sporen van geluk, liefde, goedheid, rechtvaardigheid en geloof. Sporen die als we deze dingen echt zouden vinden een mens gelukkig kunnen maken.

En eenmaal weet hebbende van deze dingen, blijven we op zoek naar sporen hiervan.

Matthiessen schrijft ook: 'Als de sneeuwluipaard zich niet laat zien, ben ik misschien nog niet klaar om het te zien'.

Een prachtig beeld voor ieder van ons, want als we het spoor blijven volgen zullen we het gezochte misschien hier in ons leven nog (niet) vinden.

Maar misschien kunnen we ook zover komen dat we ons overgeven aan het niet vinden en er plezier in vinden en iets goeds aan beleven om te blijven zoeken naar sporen.

En juist dat geven wij vaak op... Waarom zou ik blijven zoeken... Ik zie er geen heil in om daar achteraan te blijven lopen... Wat denk ik dan te vinden...???

Wij zijn niet zo'n volhouders! Bovendien is het de vraag of we het goede spoor volgen.

God zoeken en Hem vinden is een levensopgave en soms mogen we iets van Zijn spoor zien.

Tevreden zijn met het niet vinden van wat we zochten en toch weten, voelen en ervaren dat wanneer wij Hem zoeken Hij ons eenmaal zal vinden, want nog altijd is Hij op zoek naar ons.

En straks zal er de ontmoeting zijn. Matthiessen zegt het zo: 'Dat de sneeuwluipaard bestaat, dat hij hier is, dat zijn grijze ogen ons gadeslaan vanaf de berg, dat is genoeg'. Kunnen wij dat in geloof ook zeggen over onze God? Hij die óns gadeslaat in ons leven?

Dat dat alleen al genoeg voor ons moge zijn wens ik alle spoorzoekers toe.

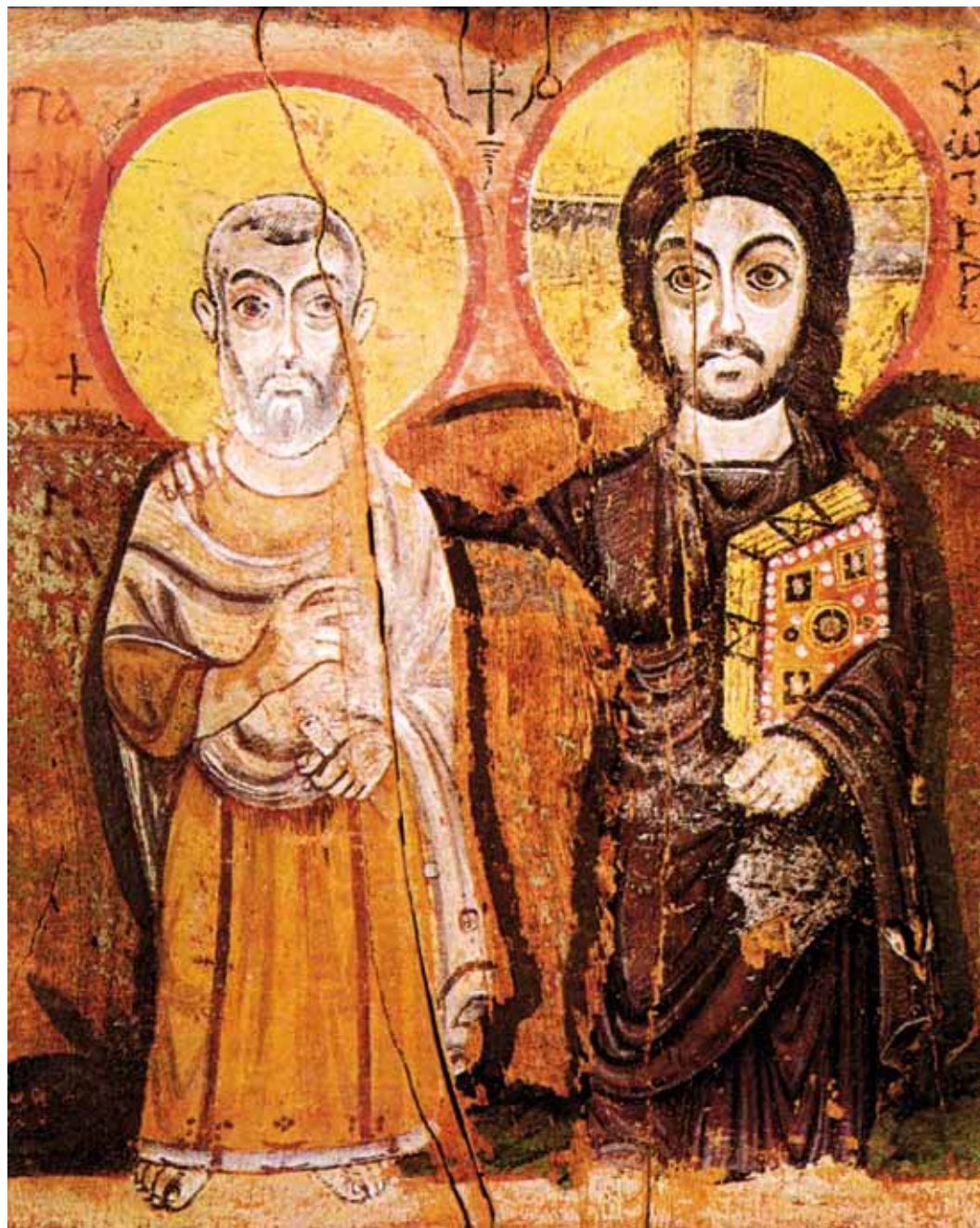
Zuster Augusta

De icoon van de vriendschap

Deze Koptische icoon van Christus en abt Menas, wordt ook wel de icoon van de vriendschap genoemd. Vriendelijk staan ze daar, Christus en Menas. Christus staat met zijn arm rond Menas, een soldaat die kluizenaar werd en de marteldood stierf.

Het is een 6e-eeuwse icoon en in de 19e eeuw gevonden. Links boven Menas staat: 'Vader Menas wachter'. Rechts bij Christus staat te lezen: 'Redder'.

Hij is kleiner, de kleuren van zijn gewaad zijn in dezelfde kleur als de achtergrond: onopvallend, eenvoudig, bescheiden, een randfiguur...

Toch is er geen angst, geen vernedering, geen achterstelling. (zie Handelingen, 6.1) Dat hoeft ook niet. Menas heeft zekerheid gevonden: 'Wie in Mij gelooft, zal ook de werken doen die Ik doe'. (Joh.14.12)

Christus legt de arm om Menas. Géén schouderklopje, eerder een duwtje in de rug. Christus schuift Menas naar voren. De icoon laat zien hoe God nabij blijft door alle moeilijke situaties heen.

Nu moet je eens denken dat 'jij' die monnik bent! Dat is bevrijdend voor je: 'Hier ben Ik, Ik sta achter je, Ik probeer je niet te claimen'.

Op deze icoon zie je de grote handen, want met je handen moet je het doen en grote ogen die je stalend aankijken. Hun monden zijn klein, want je moet niet loslippig zijn.

Laatst kwam ik bij een zuster op de kamer en zag deze icoon staan, zij vertelde dat ze er zeer door geboeid was.

Als ik op huisbezoek ga, neem ik altijd zo'n kaart van Menas mee. Deze icoon geeft mensen het gevoel dat ze niet klein hoeven te zijn.

Even terug naar de icoon, Menas wijst op Christus: 'Eer wie ere toekomt'.

'Om-armen'

Daar word je niet kleiner van. De arme wel groter!

Hij legt als het ware een arm om ieder volk en om ieder mens afzonderlijk. Het is niet de arm van een superieur maar de arm van een vriend die met je optrekt, een leven lang.

Zuster Leonie Rabou

ICONEN

Bezoek van dames van de KVO uit Sint Oedenrode

Op 27 november jongstleden hebben wij - acht 'Rooise' (Sint-Oedenrode) vrouwen van de KVO - 's middags een bezoek gebracht aan het klooster van de Zusters van de Choorstraat in 's-Hertogenbosch.

In het klooster woont Zuster Leonie, die prachtige iconen maakt. Ze was bereid om ons wat meer te vertellen over haar grote passie.

28

Om 14.00 uur arriveerden wij en werden we opgewacht door Zuster Leonie. Vol enthousiasme vertelde ze ons hoe een icoon tot stand komt.

Zo vernamen we dat alle vaste regels voor het maken van een icoon staan opgeschreven in de Hermeneia. Een belangrijk boek. Daarin staan onder meer de symboliek, houdingen en gebaren uitgelegd. Men gebruikt natuurlijke poeders. (Goud en rood zijn de goddelijke kleuren en blauw en groen de aardse kleuren).

Iconen schilderen is een liturgisch gebeuren en wordt door Gods hand geleid. Om die reden wordt een icoon nooit gesigneerd.

Een icoon is ook een middel tot gebed en wordt pas een icoon, als hij gewijd wordt door een priester.

Wij hebben heel wat geleerd en gezien.

Na afloop hebben wij met zuster Leonie onder het genot van een kopje koffie nog wat nagepraat en heeft ze haar muzikale talent ook nog laten horen. Tenslotte hebben wij een rond-leiding gehad door het klooster.

Ik wil namens alle dames zuster Leonie heel hartelijk bedanken voor haar uitleg en tijd. Wij hebben genoten en zijn wijzer teruggedreden naar Rooi dan wij gekomen zijn.

Dames KVO afdeling Sint Oedenrode

C O

Haiti

Een schok, een wereldwijde schok heeft ons allemaal verbijs-terd.

Zomaar van het ene uur op het andere.

Het nieuwe jaar, zo veelbelovend, is nog maar net begonnen.

Een stad, Port-au Prince, in Haïti, door één aardbeving bijna volledig weggevaagd.

In mijn huiskamer spoelen de beelden aan.

Mijn hart huilt mee met deze miljoenen getroffen mensen.

Op één slag ontheemd in eigen land. Het is nauwelijks te bevatten, maar de beelden liegen er niet om.

Voor de buis volg ik dit aangrijpend gebeuren.

Ineengestorte huizen, paleizen, hotels, kerken en een kathedraal. Alles verwoest en ontwricht.

Mensen bedolven onder het puin van hun eigen huis, gegijzeld door stukken cement en beton.

Wat moet er daar onder de brokstukken in hen omgaan als ze nog in leven zijn?

De Aartsbisschop is levenloos teruggevonden in zijn kathedraal.

Een hulpverlener wordt bevrijd en geeft aanwijzingen naar andere vermiste kameraden, die nog in het donker verblijven. Maar voor hen is het te laat. Een klein meisje van anderhalf, zojuist

L U M N

bevrijd door hulpverleners, kijkt verdwaasd, met een bleek, bestoft gezichtje in het te schelle licht.

“Hoezo, bevrijd?” denk ik. Wat als ze straks gaat ontdekken dat haar ouders en broers en zusjes er niet meer zijn? En wat als ze haar knuffels mist?

Kind van de kosmos.

Kind van de aarde. Hoe zal het dit drama ooit te boven komen?

Hoezo bevrijd?

Maar toch...het is vanzelfsprekend ...natuurlijk moet ze gered worden!

Natuurlijk moet ze leven!

Mijn wereld is verdeeld....

Duizenden mensen lopen in de lijkenlucht.

Op de puinhopen van de stad heerst het recht van de sterkste. Ziekenhuizen zijn weggevaagd, winkels ontoegankelijk. Wat kan het leven onvoorstelbaar wreed zijn!

De straten liggen vol met lijken. Stille getuigen van het meedogenloze natuurgeweld. Beelden die dagenlang hier bij mij blijven rondzwerven. En weer opnieuw mijn huiskamer binnenkomen als al die doden uit de straten door een grote vrachtwagen worden opgehaald en vervoerd naar één groot en donker massagraf. Naamloos begraven..

Ik heb er moeite mee. Dat ik iedere keer weer opnieuw word geconfronteerd met deze

lugubere beelden. Steeds weer herhaald, alsof één of twee keer niet genoeg is!

Natuurlijk zit er een knop op de televisie!

Maar deze wereldramp is te groot voor een mens. Hoeveel kunnen wij verdragen?

En toch, door alles heen loopt een felle rode draad. Het rode lint van de liefde.

Mondiaal komt er een grote goedgevigheid aan de gang. Hulpverleners met speurhonden worden ingevlogen. Blauwhelmen, ordebewakers, reddingswerkers, marineschepen, vliegdekschepen. De voedselverdeling komt op gang.

Kinderadopties worden versneld. En liefdevolle ouders staan klaar om ze te verwelkomen. Maar er liggen ook mensensmokkelaars op de loer.

Als alles stil valt in Port-au-Prince, komt de wereld in beweging. Vijftig landen haasten zich naar de plaats van het onheil.

Er wordt een grote inzamelingsactie via de televisie op touw

gezet. Een benefituitzending.

Een grote televisieshow. Hartverwarmend! Een ketting van liefde groeit langzaam groter. Nederland op zijn sterkst. Met Jeroen, Beau en met Linda. Zo kunnen we samen de schok een beetje verwerken.

Anderhalve week nadien. Om ons te mobiliseren. Opdat we gul zouden geven. Aan 555vluchteling.

Zouden we zonder dat ook zo gul doneren?

De hel van Haïti zal ons nog lang heugen. De naschok werkt nog door in onze ziel.

Ik denk aan dat kind van de kosmos. En aan Moeder Aarde die zo ongenadig toesloeg.

Moeder en kind, ze hebben ons alle twee heel veel te zeggen.

Moeder en kind, ze horen bij elkaar. Maar ze zijn heel ver uit elkaar gedreven.

Wie zal hen weer bij elkaar brengen? Wie zal hen weer met elkaar kunnen verzoenen?

Zuster Lisette Swanenberg

De verwoeste kathedraal van Port-au-Prince

Loslaten & opbouwen

Afscheid Zuster Corrie van Boxtel

Zondag 6 december heeft zuster Corrie van Boxtel officieel afscheid genomen van Heikant – Quirijnstok. Ruim 18 jaar lang heeft zij deeluitgemaakt van de Norbertijnse gemeenschap van 'De Schans'. Als zuster van de Choorstraat uit 's-Hertogenbosch was zij na een aantal jaren pastorieleven in Geldrop naar Tilburg gekomen. Een kleine religieuze gemeenschap was voor haar aantrekkelijk. Gedurende haar Tilburgse periode heeft zij wel en wee van de Norbertijnen gedeeld en haar wezenlijke bijdrage geleverd aan het dagelijkse leven.

Aanvankelijk was zij verantwoordelijk voor het huishouden waarbij ze werd geassisteerd door enkele andere medewerksters van parochie en priorijgemeenschap. Wekelijks ging zij op maandagmiddag naar haar medezusters in 's-Hertogenbosch en in de loop van woensdagmiddag keerde zij dan weer terug.

Naast de verantwoordelijkheid voor de Norbertijnse gemeenschap was zij ook de

'vaste kracht' voor de bereikbaarheid van de parochie na sluitingstijd van het parochie-secretariaat en gedurende het weekend. Velen stond zij te woord of ontving ze aan de deur van de pastorie. Velen genoten zo van haar gastvrijheid en voelden zich welkom.

Na een val in oktober 2008 werd het voor haar steeds moeilijker. Ze zag op tegen allerlei werkzaamheden en vond het verschrikkelijk

jammer dat ze tot een aantal zaken niet meer in staat was. Op allerlei manieren is geprobeerd een en ander draaglijker te maken, maar het lukte niet en uiteindelijk heeft ze in overleg met haar bestuur moeten besluiten om afscheid te nemen van Tilburg. Ze heeft dat gedaan met pijn in het hart want ze was graag in Tilburg, in de kring van de Norbertijnen en in de kring van de parochie. Norbertijnen en parochie zullen haar missen, dat hebben de vele reacties bij haar afscheid wel duidelijk gemaakt. De Norbertijnen zijn haar in ieder geval heel veel dank verschuldigd en zullen haar missen, te meer daar het niet eenvoudig blijkt om een goede vervanging te vinden. En ... uitbreiding van de gemeenschap is noodzakelijk wil er toekomst blijven.

*Denis Hendrickx o.praem.
Uit: Norbertijns Nieuws Tilburg
nr. 20 – Kerstmis 2009*

Zuster Corrie is de vijfde van links.

VROEGER – NU

Winter

De componisten hebben er muziek op gemaakt.
Ik denk aan Vivaldi – de vier jaargetijden - en aan
Schubert met zijn prachtige liederen.
Ik denk aan schilders – echte kunstenaars die met
hun penseel zo prachtig de winterse landschappen
op het doek hebben getoverd. Oude meesters als
Rembrandt, Pieter Breugel en Barend Koekkoek.
Een meditatie als je de stilte en de veelkleurigheid
op je laat inwerken.

Maar ook bij verschillende dichters kun je je laten raken als je
hun teksten over de winter leest.

Op een morgen waren de bomen met witte rijp beïnzeld.
Toen dacht ik aan het gedicht van Jacqueline van der Waals:

Winterstilte

*De grond is wit, de nevel wit,
de wolken waar nog sneeuw in zit
zijn wit dat zacht vergrijzelt.
Het fijngetakt geboomte zit
met witte rijp beijzeld.*

*De wind houdt zich behoedzaam stil
dat niet het minste takgetril
't kristallen kunstwerk breke,
de klank zelfs van mijn schreden wil
zich in de sneeuw verstecken.*

*De grond is wit, de nevel wit,
wat zijgend tooverland is dit,
wat hemel loop ik onder?
Ik vouw de handen en aanbid
dit grootsche, stille wonder.*

En ook Guido Gezelle beschreef de winterstilte in zijn sappig Vlaams.

*Een witte spree
ligt overal
gespreid op 's werelds akker;
geen mensche en is,
men zeggen zou,
geen levend herte wakker.*

*Het vogelvolk,
verlegen en
verlaten, in de takken
des perebooms
te piepen hangt,
daar niets en is te pakken*

*'t Is even stille
en stom, alhier,
aldaar, en ondertussen
en hoor ik maar
het kreunen meer
en 't kriepen van de mussen*

Winterse herinneringen

Toen ik op 16 januari 1922 geboren werd, lag er ook een dik pak sneeuw en het was glad.

Nu 88 jaar geleden!

Mijn vader had een zware griep – maar ja, ik moest toch vlug gedoopt worden, want zo dacht men toen, als je ongedoopt was en je zou sterven, dan kwam je niet in de hemel, maar op een plaats dat 'voorgeborchte' werd genoemd.

We hadden een protestantse huishoudelijke hulp. 'Pietje' heette ze en ze was klein en had heel kromme benen.

In die tijd ging men met een rijtuig naar de kerk voor een doopplechtigheid. Pietje wilde dat niet, de paarden konden vallen, veel te gevaarlijk. En zó ging ze lopen, een zware doek hield mij warm en ik werd liefdevol door haar gedragen en ik werd gedoopt door een Capucijn.

Toen mijn ouders nog leefden, werd dat verhaal steeds verteld met mijn verjaardag. Mijn vader zei dan: 'Je bent nederig begonnen, dat was een voorspelling voor een nederige levensstaat die je gekozen hebt'.

Een leuke herinnering aan de winter was de sneeuwman die we met z'n allen in de tuin zetten. Een bezem, een oude hoed, een pijp, het ontbrak geen van allen.

Als het begon te dooien vond ik het altijd jammer dat die mooie sneeuwman helemaal uit elkaar viel. Sneeuwballen gooien was ook een feest.

Het was een onschuldig vermaak.

Toch heb ik nog onthouden dat mijn broertje een keer tegen me zei: 'Blijf uit de buurt van die jongens daar hoor, die zijn vals'. Die deden namelijk steentjes of stukjes glas in een sneeuwbal en wilden je daarmee inwrijven. Kleine criminelen?

Schaatsen deden we op een vijver bij het kasteel.

De warme chocolademelk was dan een geweldige traktatie, dan voelde je je bloed weer stromen.

De winter had dus veel aantrekkelijks.

Later, toen ik met Zuster Vianney rond Kerstmis naar Indonesië ging, hadden we een 'echte winterse ervaring!' We daalden in Jakarta – het was er bloedheet; 40 graden -. Het vliegtuig van de KLM speelde echter 'De witte vlokken zweven!' Dat was echt even om heimwee te krijgen, maar we moesten er wel om lachen.

Dit waren zo wat herinneringen aan een mooi jaargetijde. Soms kan het in je leven ook wel eens een strenge, koude winter zijn, maar dan kun je denken: 'Het wordt weer lente en ook weer zomer en.... Zijn liefde en Aanwezigheid is altijd als een stralende Zon.'

Zuster Cecilia van der Poel

AGENDA

FILMTIPS

'Lourdes' van de Oostenrijkse regisseur Jessica Hausner. Gaat binnenkort in première.

LEESTIPS

'Gezond leven, bezielde eten' van Zuster Chiara Bots OSC

Kloosterlijke recepten van een Zuster van de Clarissen in Megen

'Mystiek uit de Keltische wereld' van Anam Cara

'Spiritualiteit als inzicht' van Frans Maas

'Haar naam was Sarah' van Tatiana de Rosnay

'De donkere stilte van god' van Mgr. Jan Bluysen

KIJKTIPS

Kruispunt
Rondom 10

Programma gemist? www.uitzendinggemist.nl

LUISTERTIPS

RKK Radio 5:
De zondag van Van Willigenburg
RKK Platenparadijs
RKK ZinSpelen
Andersdenkenden

SURFTIPS

www.knr.nl
www.katholiekederland.nl
www.monasteria.org

COLOFON

Redactieadres:
Mevrouw (Brigitte) Lutters
secretariaat-dmj@kpnmail.nl
(073) 6904 623 (rechtstreeks)
06-22 97 62 80
Brievenbus in bestuurshuis
naast de postkamer

Zuster Véronie Franken
v.franken@cdmj.nl

Zuster Til Lagerberg
t.lagerberg@cdmj.nl

Mevrouw (Thekla)
Schrammeijer
itos@kpnmail.nl
06-123 78 342
Brievenbus Sint Jozefoord

**Kopij voor de volgende
Heeriaan uiterlijk inleveren
op 15 april.**

De zomereditie verschijnt
rond 17-6.

DE HEERIAAN
VOORJAAR 2010